

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΑΑ 2014 - 2020
ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Λ. Αθηνών 58, 104 41 Αθήνα

Έργο:

«Διεξαγωγή ολοκληρωμένης ερευνητικής διαδικασίας με θέμα: **Θέσεις, απόψεις και προτάσεις του αγροτικού κόσμου για τη νέα ΚΑΠ και το μέλλον των αγροτικών περιοχών**» στο πλαίσιο της πράξης με τίτλο «ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ» του Μέτρου 20 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 –2020 (ΠΑΑ).

Ποσοτική Έρευνα

Βασικά συμπεράσματα

ΜΑΡΤΙΟΣ 2021

Αντικείμενο του έργου - Μεθοδολογία

Στο πλαίσιο προετοιμασίας για την κατάρτιση του Στρατηγικού Σχεδίου για την Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) της περιόδου 2021 – 2027 και σε συνέχεια του πρώτου κύκλου διαβουλεύσεων που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο 2019-2020 στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης για την προετοιμασία του Στρατηγικού Σχεδίου ΚΑΠ, έχει τεθεί ως στόχος η συμμετοχή όλων των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων στη διαμόρφωση και ανάδειξη των σημαντικότερων θεμάτων που επηρεάζουν το περιεχόμενο του Στρατηγικού Σχεδίου της Νέας ΚΑΠ.

Δεδομένων των περιορισμών που τέθηκαν λόγω της πανδημίας COVID 19, κρίθηκε σκόπιμη η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης ερευνητικής διαδικασίας με θέμα: «Θέσεις, απόψεις και προτάσεις του αγροτικού πληθυσμού για τη Νέα ΚΑΠ και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών».

Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε πανελλαδική ποσοτική έρευνα σε δείγμα 1.400 ατόμων κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς - κτηνοτρόφους και δικαιούχους αγροτικών επιδοτήσεων. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τηλεφωνικές συνεντεύξεις με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου και με απαντήσεις διαβαθμισμένης κλίμακας.

Η διαμόρφωση του ερωτηματολογίου έγινε με γνώμονα την κατανόησή του απ' τους ερωτώμενους, την εξαγωγή της μέγιστης δυνατής πληροφορίας αναφορικά με τους στόχους που θέτει το όλο έργο και την διατήρηση της ανωνυμίας των υποκειμένων της έρευνας.

Η έρευνα διεξήχθη μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων και το δειγματοληπτικό πλαίσιο διαμορφώθηκε με βάση την ανάγκη να επιτευχθεί πλήρης και ορθή κάλυψη του εξεταζόμενου πληθυσμού. Η επιλογή του δείγματος έγινε με την τεχνική της στρωματοποιημένης δειγματοληψίας και τη χρήση ποσοτώσεων (quotas) όπως: ο βαθμός αστικότητας, η γεωγραφική περιοχή και το είδος της αγροτικής απασχόλησης.

Ποσοτική Έρευνα – Βασικά Ευρήματα

➤ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

- Η μεγάλη πλειοψηφία του δείγματος σε ποσοστό 86,1% δήλωσε ότι η κύρια αγροτική του ενασχόληση αφορά την φυτική παραγωγή.
- Το 63,1% των απασχολούμενων στην φυτική παραγωγή διαθέτουν γεωργική εκμετάλλευση έως 50 στρέμματα, το 20,2% του δείγματος 51-100 στρέμματα και το 15,8% πάνω από 100 στρέμματα.
- Με τη ζωική παραγωγή δήλωσε ότι ασχολείται ως κύρια δραστηριότητα το 5,7%, με την μεγάλη πλειοψηφία να διαθέτει στην εκμετάλλευσή του αιγοπρόβατα, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 7,8% εμφανίζεται με μεικτή παραγωγική δραστηριότητα.

➤ ΒΑΘΜΟΣ ΓΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΠ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021-2027

- Ως προς το βαθμό γνώσης της νέας ΚΑΠ ποσοστό 29,9% δηλώνει ότι έχει λάβει σχετική πληροφόρηση, ενώ ο μεγαλύτερος βαθμός γνώσης απαντάται στην ηλικιακή ομάδα 40-54 ετών με ποσοστό 41% και στους καλλιεργητές με υψηλά εισοδήματα (53,2%).
- Η κύρια πηγή ενημέρωσης είναι σε μεγάλο ποσοστό (56,4%) το διαδίκτυο και ακολουθούν η τηλεόραση με 19,1%, η ενημέρωση μέσω της προσωπικής επαφής με γνωστούς και άλλους συναδέλφους σε ποσοστό 15,2%, οι εφημερίδες με 14,2% και οι επαγγελματίες γεωπόνοι / σύμβουλοι και μελετητές με 10,3%.
- Όσον αφορά την σημασία των προτεραιοτήτων της Νέας ΚΑΠ ως Πολύ και Αρκετά σημαντικές αναγνωρίζονται σε σειρά κατάταξης:
  - η προστασία του περιβάλλοντος με ποσοστό 86,1%,
  - η υιοθέτηση της καινοτομίας και η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην αγροτική παραγωγή με 82,2%,
  - η προσέλκυση νέων αγροτών με 79,9%,
  - η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και των επενδύσεων με 72,7% και
  - η ανάπτυξη της συνεργατικότητας και της συλλογικής οργάνωσης των παραγωγών με 72,5%.

Διαπιστώνεται πως το σύνολο των προτεραιοτήτων της Νέας ΚΑΠ αξιολογούνται ως πολύ και αρκετά σημαντικές σε ποσοστά άνω του 70% σε κάθε περίπτωση.

- Στην απόλυτη ιεράρχηση, όταν ζητήθηκε δηλαδή από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν την πιο σημαντική προτεραιότητα, η προσέλκυση νέων αγροτών καταλαμβάνει την πρώτη θέση με ποσοστό 25,1% και ακολουθούν η ανάπτυξη συνεργατικότητας με 20,3% και η προστασία του περιβάλλοντος με 20,2%.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός πως για τα μέλη της νεότερης ηλικιακής ομάδας 18-39 ετών, ως πρώτη προτεραιότητα για τη Νέα ΚΑΠ ιεραρχείται η ανάπτυξη της συνεργατικότητας, ενώ για τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες η προσέλκυση νέων αγροτών στις αγροτικές περιοχές.

- Στην ενότητα που διερεύνει το κομβικό ζήτημα των άμεσων ενισχύσεων προκύπτει η σε μεγάλο βαθμό πεποίθηση του αγροτικού πληθυσμού για το μη δίκαιο τρόπο καταβολής τους. Συγκεκριμένα τρεις στους τέσσερις ερωτώμενους, ποσοστό 75,1% θεωρεί άδικο τον τρόπο καταβολής των ενισχύσεων έναντι 19,5% που πιστεύει ότι ο τρόπος που μοιράζονται αυτές είναι δίκαιος.

Δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δημογραφικών ομάδων με εξαίρεση ίσως την ηλικιακή ομάδα άνω των 65 ετών που θεωρούν δίκαιο τον τρόπο καταβολής σε ποσοστό 27,3%.

- Ως προς τον τρόπο καταβολής των ενισχύσεων, το 68,7% του δείγματος επιλέγει την καταβολή ενός ενιαίου ποσού ενίσχυσης ανά ομοειδείς κατηγορίες καλλιέργειας και εκτροφής. Ενιαίο ποσό ενίσχυσης για όλους, ανεξαρτήτως όμως καλλιέργειας ή εκτροφής, προκρίνει το 15,5%, ενώ τη διατήρηση του υφιστάμενου τρόπου καταβολής υποστηρίζει το 7,5%. Η ανάλυση του δείγματος δεν διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των δημογραφικών και κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού.

➤ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

- Στο ερώτημα για το αν θα συνέχιζαν οι συμμετέχοντες την γεωργική / κτηνοτροφική δραστηριότητα σε περίπτωση που δεν υπήρχαν επιδοτήσεις τα ποσοστά του εξεταζόμενου πληθυσμού μοιράζονται, αφού το 49,6% απαντά πως σίγουρα και μάλλον σίγουρα θα συνέχιζε, έναντι 49,4% που θα διέκοπτε την αγροτική δραστηριότητα.
- Περισσότεροι από τέσσερις στους δέκα παραγωγούς, ποσοστό 43,1% δηλώνουν ότι διαθέτουν και κάποιο άλλο εισόδημα πέραν του αγροτικού. Το μεγαλύτερο ποσοστό τους, βέβαια, 86,3% προέρχεται από τους ετεροαπασχολούμενους και

όχι τους κατ' επάγγελμα αγρότες οι οποίοι εμφανίζονται με εισόδημα πέραν του αγροτικού σε ποσοστό 28,9%.

Επιπλέον, οι νεότερες ηλικίες στηρίζονται σε ποσοστό 71,3% μόνο στο αγροτικό εισόδημα σε αντίθεση με τους άνω των 65, οι οποίοι σε ποσοστό 60,7% δηλώνουν εισοδήματα πέραν του αγροτικού.

- Ως μεγαλύτερη δυσκολία της παραγωγικής δραστηριότητας αναφέρεται σε ποσοστό 83,4% οι χαμηλές τιμές πώλησης των αγροτικών προϊόντων. Ακολουθούν το αυξανόμενο κόστος των τιμών των φυτοφαρμάκων και αγροτικών εφοδίων με 41,4% και τα κόστη που προκύπτουν λόγω των ζημιών που προκαλούν τα ακραία φαινόμενα με 35,6%. Το 25% του δείγματος αναδεικνύει το ζήτημα της υψηλής φορολόγησης, ενώ το 23,4% εμφανίζεται να δυσκολεύεται στην εξεύρεση αγοραστικού κοινού για την διάθεση των προϊόντων του.
- Παρά τις όποιες οικονομικές δυσκολίες, ένας στους τέσσερις παραγωγούς (25,1%) δηλώνει ότι επενδύει σε μηχανήματα και εξοπλισμό κάθε χρόνο, με τους νεότερους να ανανεώνουν τον εξοπλισμό τους ετησίως σε ποσοστό 32,8%, το οποίο βαίνει μειούμενο όσο αυξάνει η ηλικία. Το 27,6% επενδύει σε νέα μηχανήματα κάθε τρία περίπου χρόνια, ενώ ένας στους πέντε (21,8%) εμφανίζεται να μην επενδύει ποτέ σε μηχανολογικό εξοπλισμό. Πρόκειται κυρίως για παραγωγούς άνω των 65 ετών με χαμηλά εισοδήματα που κυρίως απασχολούνται στη ζωική παραγωγή (32,8). Ο λόγος για την ομάδα του δείγματος που επενδύει κάθε δέκα χρόνια ή ποτέ εδράζεται στην έλλειψη ίδιων πόρων σε ποσοστό 64,9%.
- Το 67,4% απαντά πως το αγροτικό του εισόδημα έχει μειωθεί σε σχέση με πέντε χρόνια πριν, έναντι 19,8% που δηλώνει ότι έχει παραμείνει σταθερό και 11,6% που έχει αυξήσει τις απολαβές του από την αγροτική παραγωγή. Ο ηλικιακός παράγοντας συσχετίζεται με τις απαντήσεις, αφού οι νεότερες ηλικίες βλέπουν το εισόδημά τους να ανεβαίνει, έναντι των μεγαλύτερων που σε ποσοστό 71% εμφανίζονται με μειωμένο αγροτικό εισόδημα.
- Σχετική διαφοροποίηση στο εισόδημα εμφανίζεται ανάμεσα στα είδη αγροτικής ενασχόλησης, αφού αύξηση του εισοδήματος σε ποσοστό 17% κατέγραψαν οι απασχολούμενοι στις μεικτές καλλιέργειες, έναντι 11,6% στη φυτική και 4,7% στη ζωική παραγωγή.
- Το 70,6% του δείγματος θεωρεί πλεονέκτημα τη συμμετοχή σε συνεταιριστικά σχήματα και ομάδες παραγωγών, έναντι 24,9% που εκφράζει αντίθετη άποψη. Πιο ένθερμοι υποστηρικτές του «συνεταιρίζεσθε» εμφανίζονται οι ηλικίες έως 54 ετών και οι έχοντες υψηλά εισοδήματα.

- Η γεωργική εκμετάλλευση είναι ένα περιουσιακό στοιχείο που οι Έλληνες αγρότες δύσκολα αποχωρίζονται, αφού με την συνταξιοδότησή τους το 34,4% θα την μεταβιβάσει στα παιδιά του, ενώ το 26,4% δηλώνει πρόθυμο να συνεχίσει την καλλιέργεια και μετά την συνταξιοδότησή του. Μόλις 5,2% σχεδιάζει να νοικιάσει την γεωργική του εκμετάλλευση, ενώ ακόμη μικρότερο ποσοστό 3% σκέφτεται να την πουλήσει.

➤ **ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ**

- Για το 81,2% του δείγματος η κλιματική αλλαγή μεταφράζεται σε αυξημένο κίνδυνο για την αγροτική παραγωγή από φυσικές καταστροφές.
- Εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, το 31,5% του δείγματος αναγνωρίζει την ανάγκη μείωσης της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, ενώ ταυτόχρονα το 29,9% κατανοεί πως είναι ζωτικής σημασίας η μείωση της χρήσης των υδάτινων πόρων.
- Για τους λόγους αυτούς το 31,3% είναι διατεθειμένο να προχωρήσει σε επενδύσεις για την προστασία των φυσικών πόρων και κατ' επέκταση της δημόσιας υγείας, ενώ το 29% εμφανίζεται πρόθυμο να υιοθετήσει φιλοπεριβαλλοντικές πρακτικές.
- Το 36,5% είναι διατεθειμένο να περάσει από τη συμβατική στην βιολογική γεωργία έναντι 49,1% που δεν έχει κάποια τέτοια πρόθεση.
- Το 10,2% των ερωτηθέντων έχει κάνει ήδη αυτό το βήμα, ενώ στην αλλαγή αυτή αντιδρούν κυρίως οι μεγαλύτεροι σε ηλικία παραγωγοί, σε αντίθεση με τους νεότερους που σε ποσοστό 13,9% καλλιεργεί ήδη βιολογικά, ενώ το 43,5% το σκέφτεται σοβαρά.

➤ **ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ**

- Το 57,1% του δείγματος κατοικεί σε δημοτική ενότητα με πληθυσμό έως 2.000 άτομα, το 23,3% σε ημιαστικές περιοχές έως 10.000 ατόμων και 19,4% σε δημοτικές ενότητες με πληθυσμό άνω των 10.000 ατόμων.
- Οι κάτοικοι των μικρότερων δημοτικών ενοτήτων είναι αυτοί που σε μεγαλύτερο ποσοστό πρέπει να μετακινηθούν από τον τόπο κατοικίας τους σε απόσταση μεγαλύτερη των 20 λεπτών για να έχουν πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγείας (46,1%), τράπεζες (45,7%), εξειδικευμένες παραϊατρικές υπηρεσίες (41,6%), δημόσιες υπηρεσίες και ΚΕΠ (38,4%).

Το 48% ωστόσο του δείγματος εμφανίζεται να έχει άμεση πρόσβαση στο σύνολο των υπηρεσιών και των καταστημάτων εντός του τόπου κατοικίας του.

- Οκτώ στους δέκα κατοίκους, ποσοστό 79,7% δηλώνει ικανοποιημένο από το συνολικό επίπεδο ζωής του και θεωρεί ότι αυτό είναι υψηλότερο από τη ζωή σ' ένα μεγαλύτερο αστικό κέντρο.

Ο μεγαλύτερος βαθμός ικανοποίησης εμφανίζεται στους κατοίκους των μικρών δημοτικών ενοτήτων και στις ηλικίες άνω των 65 ετών.

➤ **ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ**

- Τα τρία τέταρτα (75%) του δείγματος διαθέτει κινητό τηλέφωνο με σύνδεση Internet και το 56,7% φορητό ή σταθερό υπολογιστή, τον οποίο σε μεγάλο βαθμό (65,6%) χρησιμοποιεί για τις ανάγκες της δουλειάς του.
- Ο βαθμός σύνδεσης στο διαδίκτυο και χρήσης των νέων τεχνολογιών είναι αντιστρόφως ανάλογος της ηλικίας, με τις νεότερες γενιές να είναι στην απόλυτη πλειοψηφία τους γνώστες και χρήστες των ψηφιακών τεχνολογιών.

➤ **ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ**

- Το 69,4% των ερωτηθέντων απάντησε ότι η υγειονομική κρίση επηρέασε την παραγωγή του.
- Ως προς το εισόδημα, το 79,7% του δείγματος απάντησε ότι μειώθηκε από λίγο (34,1%) έως αρκετά (45,6%) εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης.